

ANSAMBLUL ARHITECTURAL „GHEORGHE TĂTĂRESCU”

Gabriela Neta Popescu

A aparținut familiei Gheorghe și Arethia Tătărescu, personalități remarcabile ale vieții politice și sociale din perioada interbelică.

Născut la 22 dec. 1886, la Craiova, Gheorghe Tătărescu a absolvit liceul la Craiova, Facultatea de drept la București și apoi a obținut doctoratul la Paris în 1912, dată la care revine în țară și se înscrie în Partidul Național Liberal. De acum, Gh.Tătărescu își consolidează ascensiunea politică și în 1919 devine membru al Parlamentului României. Sublocotenent de rezervă în primul război mondial, subsecretar de stat la Interne (1922-1926), va fi prim ministru (1933-1937), în cea mai valoroasă guvernare interbelică. Mai târziu deține și alte funcții: ambasador la Paris (dec.1938-aug.1939), vicepreședinte al partidului unic Frontul Renașterii Naționale (ian.1940), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de externe în guvernul dr.Petru Groza (1945-1947), fiind șeful delegației la Conferința de pace de la Paris (10 februarie 1947).

Personalitate proeminentă a vieții politice interbelice, Gheorghe Tătărescu se trage din vechi familii boierești. Tatăl său a fost generalul Nicolae Tătărescu (1850-1916) și mama, Speranța Tătărescu (1858-1920), născută Părăianu, avea strămoși atestați începând cu secolul al XV-lea, care mai târziu au fost dregători în sfaturile domnești, ctitori de biserici, prefecți ai Gorjului și primari ai orașului Târgu-Jiu. Identificându-se cu interesele mari ale țării, Gheorghe Tătărescu nu a uitat Gorjul, acțiunile lui politice împletindu-se armonios cu acțiunile desfășurate de soția sa, Aretia Tătărescu. Menționăm câteva realizări: înființează Fabrica de țigarete, Fabrica de cărămidă, Fabrica de confecții pentru armată, Uzinele Sadu, Fabrica de marmeladă de la Vădeni, Sanatoriul Suseni-Dobrița, susține modernizarea orașului Târgu-Jiu, sprijină inițiativa de ridicare a tripticului brâncușian, reia lucrările la tronsonul de cale ferată Bumbesti-Livezeni, reface drumul transmontan Novaci-Sebeș.

Viața familiei Tătărescu s-a desfășurat între Poiana și București. În timp ce Gheorghe Tătărescu și-a urmat cariera politică, soția sa, Aretia, și-a canalizat dragostea de frumos pentru tot ce a însemnat artă. În anul 1921 a înființat Liga Națională a Femeilor Române din Gorj, a cărei președintă a fost. Au urmat o serie

de activități desfășurate de-a lungul timpului care au făcut din Aretia Tătărescu o „legendă vie” a Gorjului. Dintre acestea enumerăm câteva: înființarea atelierului de țesătorie de la Târgu-Jiu, revigorarea tradiției populare gorjenești și dezvoltarea micii producții casnice, reorganizarea și construirea unei locații adecvate pentru Muzeul Gorjului, reînceperea săpăturilor la Castrul roman din Bumbesti Jiu, reluarea cercetărilor arheologice la Peștera Muierilor de la Baia de Fier, Peștera Polovragi, de la Runcu, Sohodol, reamenajarea Casei memoriale „Tudor Vladimirescu”, renovarea Casei memoriale „Ecaterina Teodoroiu” din Vădeni, edificarea noului lăcaș al Bisericii „Sf. Petru și Pavel” din Târgu-Jiu, ridicarea mausoleului-sarcofag al Ecaterinei Teodoroiu, opera Miliței Petrașcu. Dar cea mai importantă acțiune rămâne aducerea lui Brâncuși la Târgu-Jiu și sprijinirea acestuia pentru ridicarea tripticului monumental închinat eroilor gorjeni căzuți în primul război mondial, și donat, în 1937, Primăriei orașului Târgu-Jiu.

Reședința de la Poiana era un complex de clădiri cu diferite funcțiuni și anume: Cula Poenaru-Tătărescu, era casa de locuit a familiei; casa Antonie Mogoș constituia casa de oaspeți, biserica strămoșilor era loc de reculegere. Ansamblul arhitectural mai cuprindea: casa de locuit a administratorului, clopotnița din lemn, mormintele unor strămoși ai familiei Tătărescu, porți sculptate din lemn, obiecte din antichitatea daco-romană, chioșc belvedere.

Din punct de vedere arhitectural, cele două case reprezintă edificii-etalon ale arhitecturii rurale din sec. al XVIII-lea și respectiv sec. al XIX-lea.

În anul 2000, doamna Sanda Maria Tătărescu Negropontes, fiica ilustrei familii, a hotărât strămutarea ansamblului de la Poiana la Curtișoara, în cadrul Muzeului de arhitectură populară.

Amplasarea pe noul teren, între anii 2000-2002, s-a făcut respectând cât mai fidel dispunerea și orientarea fiecărui obiectiv, astfel încât ansamblul să reamintească pe cât posibil de vechea curte boierească din localitatea Poiana.

CULA POENARU - TĂTĂRESCU

În preajma intrării României în primul război mondial, Gheorghe Tătărescu se căsătorește cu Aretia Piteșteanu, apoi cumpără pământul și Cula Poenaru de la familia Carabatescu și se stabilesc la Poiana, lângă Rovinari, la 15 km de Târgu-Jiu. La origini, construcția, ridicată de familia Poenaru (arh. Trăjănescu), era o veche casă boierească de la mijlocul secolului al XVIII-lea și avea trei caturi, prezentând caracteristicile unei case de apărare și de locuit, cunoscută sub denumirea de „culă”. De-a lungul vremii aceasta a suferit multe modificări din cauza degradării sau pentru a satisface nevoile și gustul proprietarilor care au locuit-o. Astfel, și familia Tătărescu o repară (1920-1921), o transformă radical (1923) realizând o instalație sanitară și, mai târziu, instalație de curent electric (1923-1935), baie la etaj, cămine din teracotă smălțuită, parchet (1933),

tâmplărie din lemn de stejar (1923). Interioarele aveau un aspect foarte plăcut, fiind înfrumusețate cu mult gust de către proprietară, cu mobilier românesc și de stil, împodobite cu covoare oltenești care alternau cu cele basarabene.

În regimul comunist ansamblul a suferit transformări importante și a devenit casă de oaspeți pentru demnitari.

Ca aspect general, cula este o construcție masivă, cu ziduri groase din cărămidă tencuită și văruiță în alb, fundațiile și elevațiile fiind din piatră naturală fasonată și acoperișul din șindrilă pe șarpantă din lemn. Clădirea are parterul ridicat numai cu o treaptă față de nivelul terenului, neavând subsol. Înălțimea interioară este de 2,40 m la parter și la etaj de 3,20 m. Acoperișul este înalt și cuprinde un pod general nelocuit, deasupra întregii construcții. În mare parte, zidurile exterioare au fost menținute în forma lor originală, cu mici modificări cauzate de schimbarea dimensiunilor unor uși și ferestre, în 1923, când au fost refăcute tâmplăriile. Porticul de intrare, logia (cerdacul) de la etaj și baia de la parter au fost radical modificate, iar cerdacul de lemn de la parter și scara de serviciu exterioară au fost construite și adăugate clădirii tot în aceeași perioadă, cu ocazia amenajării clădirii de către familia Tătărescu.

În fața culei se găsesc câteva **obiecte din antichitatea daco-romană**, doi lei funerari din piatră și 2 coloane romane, aduse de la Ulpia Traiana Sarmisegetusa de către renumitul istoric și arheolog Constantin Daicoviciu, în anul 1933.

La Poiana, Aretia și Gheorghe Tătărescu și-au crescut cei doi copii, Sanda Maria și Tudor, fiind locul lor preferat pentru petrecerea vacanțelor.

CASA ANTONIE MOGOȘ

A fost cumpărată și strămutată de către Aretia Tătărescu, în 1935, cu destinația casă de oaspeți. Casa a fost construită în grădina de lângă cula principală, după modelul casei cu același nume care se găsește expus la Muzeul Țăranului Român din București.

Etajul, care cuprinde apartamentul propriu-zis și acoperișul din șită, a fost cumpărat gata confecționat și a fost remontat pe un soclu din bolovani de râu, peste o placă de beton armat. Pentru a fi pe gustul proprietarului, construcția s-a îmbogățit cu o baie și două încăperi (o debara și o cameră de WC) ce ies în consola de deasupra subsolului.

Apartamentul propriu-zis de la etaj se compune dintr-un hol, din care, pe dreapta se intră în două camere pentru dormit. La stânga se află sufrageria, care este împărțită în două de o arcadă, iar la capătul holului baia. Aspectul interior al etajului este acela al unei locuințe în stil rustic, cu pereți simpli tencuiți și văruiți, tâmplărie și parchet din stejar, sobe de teracotă smălțuită.

Aici a fost găzduit sculptorul Constantin Brâncuși care a fost adus de la Paris, de către Aretia Tătărescu, între 1936-1937, spre a ridica Ansamblul sculptural de

la Târgu-Jiu, închinat eroilor gorjeni căzuți în Primul Război Mondial, lucrările fiind în mare parte finanțate din bugetul Ligii Naționale a Femeilor Române din Gorj.

Subsolul, care este o pivniță (cramă), are intrarea direct de afară, printr-o ușă dublă de lemn, cu tocul sculptat. Pardosită cu lespezi de piatră, pivnița are pereții și tavanele tencuite simplu cu var. În mijloc se găsește un stâlp central din care pleacă arcade de beton care se sprijină pe stâlpi încastrați în pereții din piatră.

BISERICA „SFÂNTUL GHEORGHE”

Accesul către biserica familiei Tătărescu se făcea printr-o **poartă** acoperită, de mici dimensiuni, realizată din lemn de stejar ornamentată cu o sculptură care invită la meditație.

În partea superioară a porții apare sculptat chiar anul construcției – 1846, dar și simbolul solar, în plan central, către care parcă privesc cei doi păuni afrontați a căror maiestuoasă podoabă se etalează, prin măiestria meșterului popular, până în partea inferioară a celor doi stâlpi de susținere.

În partea de nord-vest se află o clopotniță pe stâlpi de lemn, iar clopotul, realizat în Italia, poartă emblema Sfântului Gheorghe.

Biserica „Sf.Gheorghe” în satul Poiana a fost filială a parohiei Rovinari și era așezată pe un platou, în partea de vest a grădinii. Construită la începutul secolului al XIX-lea din lemn, biserica a fost folosită, din anul 1919, ca paraclis de către familia Tătărescu.

Între anii 1923-1924 ea a fost renovată, fiind tencuită din nou la interior și exterior, ocazie cu care s-au refăcut acoperișul din lemn cu învelitoare din șindrilă și turla clopotniței din lemn. Frontonul navei are o frescă reprezentând pe Sfântul Gheorghe omorând un balaur și a fost pictat de către pictorul Iosif Keber (după strămutarea la Curtișoara pictura a fost realizată de către Gh.Iancovescu, fost ucenic al lui Keber). În jurul bisericii s-a făcut un trotuar din bolovani.

Construcția lăcașului de cult este specifică monumentelor ecleziastice fiind realizată sub formă de navă (lungă de 9 m și lată de 6 cm), structurată din lemn masiv de stejar, cuprinzând naosul și pronaosul. Absida altarului este pentagonală, fiind prevăzută cu două nișe laterale, reprezentând priscomidia și diaconicul. În fața pronaosului a fost adăugată o prispă din zidărie cu trei arce, cel din mijloc fiind folosit ca poartă de intrare în biserică. Fundațiile și soclul sunt realizate din piatră. Turla este pătrată, așezată deasupra tindei și este acoperită cu șiță din brad.

Altarul este despărțit de naos printr-o catapeteasmă din lemn de stejar, ornată cu icoane în tempera datând din 1835-1845 și porți pictate rustic. Ca obiecte de mobilier amintim un iconostas, două jilțuri și un candelabru central cu brațe, confecționat din alamă.

Tot lângă biserică se află și **mormântul unor strămoși ai familiei Tătărescu**, mai precis, bunicii și părinții lui Gheorghe Tătărescu. Mormântul este o construcție subterană, cu boltă, marcată la exterior printr-un postament acoperit cu marmură neagră venețiană. Soclul este confecționat din piatră sculptată.

Resfințirea bisericii s-a oficiat în 1929 la Poiana, în prezența familiei Tătărescu, de către protoereul Constantin Popescu. În 21 iulie 2002, ceremonia s-a repetat, pe noul amplasament din cadrul Muzeului de arhitectură populară din Gorj de la Curtișoara, în prezența doamnei Sanda Tătărescu Negropontes și a domnului ministru al culturii și cultelor acad.dr. Răzvan Teodorescu, de către I.P.S. Teofan, Mitropolitul Olteniei și de protoereul Vasile Vlădoiu.

Poarta mare din lemn de la intrarea în Muzeul de arhitectură populară Curtișoara este poarta care se afla la intrarea în ansamblul Gheorghe Tătărescu din Poiana. A fost construită de meșterul Dumitru Pasăre, originar din comuna Bălești, în 1933, fiind confecționată din lemn de stejar sculptat.

Valoarea istorică a ansamblului este dată de personalitatea celor doi proprietari, Aretia și Gheorghe Tătărescu, pe aici trecând oameni politici și de stat, personalități ale vieții sociale ale vremii. Dintre aceștia enumerăm doar câțiva: Carol al II-lea, regina Elena, regele Mihai, principesele Ileana și Elisabeta, principele Nicolae, prințul George Valentin Bibescu, soția acestuia Martha Bibescu, Nicolae Titulescu, Ionel Brătianu, I.Gh.Duca, Nicolae Iorga ș.a.

Bibliografie:

Gheorghe Tătărescu. *Mărturii pentru istorie*. Ediție îngrijită de Sanda Tătărescu Negropontes. Cuvânt înainte de Nicolae-Șerban Tanașoca, București, Editura Enciclopedică, 1996;

Zenovie Cârlușea, Zoia Elena Deju: *Arethia Tătărescu. Marea Doamnă a Gorjului interbelic*, Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 2007

Dr. Ion Popescu-Brădiceni, prof. Dorina Nichifor: *Un portret pentru eternitate: Arethia Tătărescu*, în Gorjeanul, 11-12 august 2001;

Informații inedite de la Sanda Maria Tătărescu Negropontes, fiica ilustrei familii Tătărescu